

4. Диба М. І. Діджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні / М. І. Диба, Ю. О. Гернего. *Фінанси України*. 2018. № 7. С. 50–63.

5. Гребешков О. В. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства: інформаційні джерела та джерела їх задоволення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 3. С. 205–208.

6. The Three Fundamental Roles of Information Systems in Busines. *Chron*. URL: <https://smallbusiness.chron.com/three-fundamental-roles-information-systems-business-23681.html> (дата звернення: 10.04.2023).

Глебов Артем Васильович
(*наук. керівник – д-р філол. наук, професор Шкіцька І. Ю.*)
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

МОРАЛЬНІ ДИЛЕМИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ЕТИЦІ ФАХІВЦІВ З АРХІВНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СПРАВИ

Працівники архівів, бібліотек та фахівці з інформаційної діяльності виконують роботу, пов'язану зі збереженням і поширенням інформації, відповідають за управління та надання доступу до широкого спектру інформаційних ресурсів, включно з книгами, рукописами, архівами, електронними записами та цифровими носіями. Для того, щоб виконувати свої обов'язки професійно, ці фахівці повинні дотримуватися етичних норм, що визначають їхню поведінку [4].

Метою нашої розвідки є окреслення проблем морального характеру, що виникають у роботі працівників бібліотечної, архівної та інформаційної сфер.

Необхідність дотримання правил професійної етики для архівістів, бібліотекарів і спеціалістів з інформаційної діяльності зумовлена декількома факторами. По-перше, прагненням дбати про довіру користувачів інформаційних ресурсів. Ці фахівці мають доступ до конфіденційної інформації та інформації особистого характеру, тому повинні захищати приватне життя людей та дані організації. Дотримання етичних стандартів допомагає побудувати стійкі відносини між працівниками та користувачами [2].

По-друге, етичні стандарти сприяють прозорості та підзвітності в управлінні інформаційними ресурсами. Працівники архіву, бібліотекарі та інформаційні фахівці несуть відповідальність за прийняття рішень щодо придбання, збереження і розповсюдження інформаційних ресурсів. Ці рішення можуть мати значні наслідки для окремих осіб і суспільства загалом [5].

По-третє, дотримання моральних норм допомагає здійснювати управління інформаційними ресурсами у спосіб, що уможлиблює соціальну справедливість і рівність, адже фахівці відповідають за надання доступу до інформаційних ресурсів усім членам суспільства, незалежно від їхнього соціального чи економічного статусу.

У своїй роботі працівники архіву, бібліотекарі та інформаційні фахівці часто зустрічаються з проблемами морально-етичного характеру, що можуть виникати через суперечливі зобов'язання, з одного боку, захищати приватне життя людей та організацій, а з іншого, – надавати доступ до інформації [1]. Прикладами таких дилем можуть поставати такі:

1. Конфлікт між конфіденційністю інформації і доступом до неї. Працівники архіву та бібліотекарі несуть відповідальність за захист приватності осіб і організацій, чії документи вони зберігають, але, з іншого боку, вони також зобов'язані надавати доступ до інформації для досліджень і навчання. У випадках, коли доступ до документів може порушити приватність або конфіденційність, ці фахівці повинні зважити переваги доступу та потенційну шкоду для окремих осіб або організацій.

2. Етичне використання інформації. Працівники архіву та бібліотекарі повинні враховувати етичність використання інформації, надаючи доступ до матеріалів. Наприклад, їх можуть попросити надати доступ до інформації, що може бути використана зі шкідливою або дискримінаційною метою. У таких випадках ці фахівці повинні зважити переваги доступу та потенційну шкоду від нецільового чи неетичного використання інформації.

3. Збереження та доступ. Працівникам сфери інформаційної, бібліотечної та архівної діяльності часто доводиться балансувати між обмеженням доступу до інформації та його наданням. Хоча збереження матеріалів є важливим для їхнього тривалого існування, обмеження доступу до них може перешкоджати дослідницькій та науковій діяльності. Працівники інформаційної сфери, бібліотекарі та архівісти повинні враховувати розвиток новітніх технологій, що дають змогу мати доступ до копій оригінальних матеріалів, а також об'єктивно оцінювати загрозу втрати історичного контексту і автентичності.

4. Професіоналізм і доброчесність. На працівників згаданої сфери можуть чинити тиск, змушуючи змінювати або приховувати інформацію, щоб уникнути суперечок чи загострення політичних конфліктів, але вони повинні протистояти цьому, дотримуючись етичних стандартів професіоналізму та доброчесності.

5. Соціальна відповідальність. Працівники архіву, бібліотекарі та інформаційні фахівці несуть соціальну відповідальність за те, щоб усі члени суспільства мали вільний доступ до відкритої інформації. Однак вони можуть зіткнутися з дилемами, пов'язаними з розподілом ресурсів і виділенням фінансування. Ці фахівці повинні дотримуватися закону, враховувати особливості конкуруючих сторін, водночас сприяючи розмаїттю, інклюзивності та рівному доступу громадян до інформації.

6. Власність і доступ. Працівники архіву, бібліотекарі та інформаційні фахівці можуть зіткнутися з дилемами, пов'язаними з правом власності та доступом до матеріалів. Наприклад, їх можуть попросити надати доступ до матеріалів, отриманих у сумнівний або неетичний спосіб. У таких випадках ці фахівці повинні враховувати етичні наслідки надання доступу до таких матеріалів і збалансувати інтереси різних зацікавлених сторін.

7. Культурна чутливість. Працівники архіву, бібліотекарі та інформаційні фахівці повинні брати до уваги культурні й історичні характеристики матеріалів, за які вони відповідають. Ідеться про джерела, що містять суб'єктивну, неправдиву або образливу для певних соціальних груп інформацію. Отже, архівісти та бібліотекарі повинні орієнтуватися в етичних і культурних наслідках показу таких матеріалів, поважаючи погляди різних спільнот.

8. Інтелектуальна свобода. Працівники архіву, бібліотекарі та фахівці інформаційної діяльності повинні сповідувати принципи інтелектуальної свободи, зокрема право громадян на висловлення своїх думок і поділяння різних поглядів, але в певних випадках спостерігаємо конфлікт між принципами інтелектуальної свободи та етичними і культурними особливостями різних спільнот.

Отже, професійна етика працівників інформаційної, бібліотечної та архівної сфер має важливе значення для відповідального й ефективного управління, збереження та поширення інформації. У своїй роботі ці фахівці стикаються із широким спектром моральних дилем, пов'язаних із доступом до інформації, її якістю, змістом і конфіденційністю, культурною чутливістю окремих соціальних груп, інтелектуальною свободою, соціальною відповідальністю, справедливістю, інклюзивністю, прагненням до збереження і консервації матеріальних носіїв інформації тощо. Подолання цих дилем вимагає відданості моральним принципам, професійної компетентності, ерудованості, глибокої обізнаності з історичними подіями та культурною різноманітністю суспільства, що, зі свого боку, передбачає прагнення до постійної професійного розвитку та безперервної освіти.

Загалом професійна етика архівістів, бібліотекарів та інформаційних спеціалістів має важливе значення для пропагування ідей соціальної справедливості, рівності, свободи слова, доступності цінних історичних матеріалів для майбутніх поколінь. З огляду на це працівники бібліотек, архівів та інформаційних відділів повинні дотримуватися принципів доброчесності, на високому рівні виконувати свої посадові обов'язки, відповідально використовувати інформацію й опановувати технології її цифровізації [3].

Список використаних джерел

1. Євтушенко Л. Моральні дилеми професійної етики архівістів та бібліотекарів: аналіз та висновки. *Науковий вісник Полісся*. 2019. № 1(13). С. 134–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvp_2019_1_23 (дата звернення: 12 березня 2023 року).
2. Єрмак В. Професійна етика як необхідна умова забезпечення права на інформацію. *Бібліотечна практика*. 2014. Вип. 1. С. 35–41. URL: https://nbuv.gov.ua/UJRN/Bpr_2014_1_8 (дата звернення: 02 квітня 2023 року).
3. Кара-Сале В. В. Моральні дилеми професійної етики бібліотекаря. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2017. Вип. 44. С. 89–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_2017_44_18 (дата звернення: 03 квітня 2023 року).
4. Павленко О. Культура професійної етики як складова інформаційної культури. *Бібліотека*. 2009. № 5. С. 3–7. URL: https://nbuv.gov.ua/UJRN/Bibl_2009_5_2 (дата звернення: 12 березня 2023 року).
5. Радченко О. Моральні дилеми професійної етики інформаційних фахівців. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 58. № 6. С. 30–40. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2022> (дата звернення: 10 березня 2023 року).

Данилко Оксана Юрївна
(*наук. керівник – канд. техн. наук, доцент Марковець О. В.*)
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

СУЧАСНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ СЕРЕД МОЛОДІ

Екологічний стан у світі є досить складною та багатогранною проблемою. Існують різні проблеми, що стосуються стану довкілля, як-от забруднення повітря, води та ґрунту, використання небезпечних речовин, зміна клімату та знищення біорізноманіття.

У країнах ЄС є сукупність дій і заходів, спрямованих на забезпечення екологічних потреб населення країн-учасниць, підтримку екологічної безпеки та раціональне використання, охорону і відтворення природних ресурсів – це екологічна політика ЄС.

Україна і Європейський союз заклали основи для співпраці ще в 1994 р. відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між ЄС та його державами-членами і Україною. Необхідність тісної співпраці з європейською спільнотою у сфері охорони довкілля обумовлена не тільки визначеними нею екологічними імперативами її стратегії, але й потребами самої України у подоланні того стану, який можна охарактеризувати як кризовий, що формувався протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення її природно-ресурсного комплексу.

Реалізація регіональної екологічної політики передбачає затвердження програм охорони навколишнього природного середовища на рівні областей. Природоохоронні програми містять заходи, спрямовані на розв'язання проблем у сфері охорони довкілля, поліпшення його стану, реалізацію ефективної природоохоронної політики на регіональному рівні.

Стратегічними цілями екополітики України є:

- формування екологічної свідомості, цінностей та освіти;
- сталий розвиток і збалансоване використання природних ресурсів;
- впровадження екологічних вимог і норм в усі сфери діяльності;
- зниження екологічних ризиків для екосистем та здоров'я громадян;
- розвиток державної системи охорони довкілля.